

Sheila Heti

MATERINSTVO

prevedla
Katja Zakrajšek

POJASNILO

Metanje treh kovancev je tehnika, ki jo uporabljajo pri vedeževanju iz *Yi jinga*. Ta sistem napovedovanja prihodnosti je nastal na Kitajskem pred več kot tremi tisočletji. K njemu so se v vojnih časih zatekali kralji in k njemu so se zatekali navadni ljudje, kadar se jim je v življenju kaj zapletlo. Šest metov treh kovancev razkrije eno od štiriinšestdesetih stanj in besedilo pojasni, kaj pomenijo. Konfucij, eden najpomembnejših razlagalcev *Yi jinga*, je dejal, da bi, če bi imel petdeset prostih let, ta posvetil preučevanju te knjige. Izvirno besedilo *Yi jinga* je poetično, gosto, visoko simbolno, kompleksno in sistematično, globoko filozofsko, kozmološko v svojem dometu in zloglasno zagonetno.

Na straneh, ki sledijo, uporabljam tri kovance – tehniko, ki jo je navdihnil *Yi jing* –, ne pa samega *Yi jinga*, ki je nekaj drugega.

NADALJNJE POJASNILO

Vsi izidi metanja kovancev v tej knjigi izhajajo iz dejanskega metanja kovancev.

MATERINSTVO

Svet sem pogosto uzirala zelo od daleč ali pa ga sploh nisem uzirala. Vsak trenutek so nad mano potovale ptice, ki jih nisem videla, oblaki in čebele, šelesteče sape, sonce na moji koži. Živela sem samo v sivkastem, nečutnem svetu svojega uma, kjer sem si prizadevala vse do kraja domisliti, pa nisem prišla do nikakršnih sklepov. Želela sem si, da bi imela čas, da bi si sestavila svetovni nazor, vendar časa nikoli ni bilo dovolj, za povrh pa so ga tisti, ki so ga imeli, imeli menda že od rane mladosti, ne pa, da bi s tem začeli pri štiridesetih. Literatura, to mi je bilo jasno, je edino, s čimer lahko začneš pri štiridesetih. Če jih imaš štirideset, ko začanjaš z njo, se lahko reče, da si mlada. V vsem drugem pa sem bila stara, vsi vlaki so bili že daleč, daleč od kolodvora, jaz pa sem si še vedno utirala pot proti kolodvoru, sploh še nisem vedela, kateri vlak je moj. Ob deklici – dvanajstletnici –, ki je prebila nekaj časa pri naju, sem se zavedela svojih omejitev kot še ob nikomer drugem: svoje krhkosti, svoje pokornosti, svojih malenkostnih uporov; še zlasti pa svoje nevednosti in sentimentalnosti. Ko sem tisto jutro vstopila v dnevno sobo, je bilo na mizi pol hot doga. Rekla sem mu banana. Tedaj mi je postalo jasno, da sem prestara za ta svet, da me je povsem samoumevno presegla in me bo presegala tudi v prihodnje. Da bi

sivkasto, blatno pokrajino svojega uma pretvorila v nekaj čvrstega in oprijemljivega, kar bo povsem ločeno od mene, kar sploh ne bom jaz – to je bilo moje edino upanje. Nisem vedela, kaj bo ta oprijemljiva stvar ali kakšno obliko bo privzela. Vedela sem samo, da moram ustvariti močno pošast, če pa sem jaz tako šibka. Ustvariti moram pošast, ki bo ločena od mene, ki bo vedela več od mene, ki bo imela svetovni nazor in ji ne bo spodrsnilo pri tako preprostih besedah.

*Met treh kovancev na mizi. Dvakrat ali trikrat grb: ja.
Dvakrat ali trikrat cifra: ne.*

Je ta knjiga dobra ideja?

ja

Je pravi čas za začetek zdaj?

ja

Tu, v Torontu?

ja

Potem ni ničesar, kar naj bi me skrbelo?

ja

Ja, ničesar ni, kar naj bi me skrbelo?

ne

Naj me skrbi?

ja

Za kaj naj me skrbi? Za mojo dušo?

ja

Bo branje dobro za mojo dušo?

ja

Bo molčanje dobro za mojo dušo?

ja

Bo ta knjiga dobra za mojo dušo?

ja

Potem sem v vsem na pravi poti?

ne

Delam kaj narobe v svojem razmerju?

ne

Je narobe to, da se ne zmenim za trpljenje drugih?

ne

Je narobe to, da se ne zmenim za svet politike?

ne

Je narobe to, da nisem hvaležna za življenje, ki mi je dano?

ja

In za vse, kar lahko z njim naredim, ker sta mi dana čas in blaginja?

ne

Ker mi je dana bit, kakršno imam?

ja

Je minil čas, ko naj bi me skrbelo za mojo bit?

ja

Je to čas, ko naj bi začela razmišljati o *duši časa*?

ja

Imam vse, kar potrebujem, da začnem?

ja

Naj bi začela na začetku in šla naravnost h koncu?

ne

Naj bi delala, kar mi pade na pamet, in potem naknadno sešila vse skupaj?

ne

Naj bi začela na začetku, ne da bi vedela, kako se bo nadaljevalo?

ja

Je ta pogovor začetek?

ja

Kaj pa vsi ti svitki barvnih trakov, ki mi jih je kupila Erica in ki ležijo tamle. Naj jih kako uporabim?

ne

Naj jih potem kar pustim ležati tam in jih gledam?

ne

Naj ji jih vrnem?

ne

Naj jih skrijem izpred oči?

ja

V omarico?

ja.

Tako težko bo, ne razmišljati o sebi, temveč o *duši časa*. Tako nevajena sem razmišljati o *duši časa* in tako vajena razmišljati o sebi.

A spočetka ni nič lahko. Fraza *duša časa* me spremlja, vse odkar sva šli z Erico na tisti silvestrski izlet v New York. V glavi sem jo imela tudi tik pred izletom. Spomnim se, da sem ji jo podrobno razlagala na peronu podzemne. Prenočili sva v Teresinem in Walterjevem stanovanju. Njiju ni bilo v mestu, za božične praznike sta šla na družinski obisk. Tisti večer sem pijana bruhala v njuno straniščno školjko. Ampak to je bilo ob precej zgodnejši uri. Je bilo 31. decembra?

ne

Čudno, ne spomnim se, da bi bilo mraz, in ne spomnim se, da bi imela plašč. Je bilo 1. januarja?

ne

30. decembra?

ne

Je bilo na kakšnem čisto drugem izletu?

ja

Ne bi rekla. Eriči sem razlagala o *duši časa*, o tem, da bodisi nimamo vsak svoje duše, ampak doživljamo nekakšno kolektivno dušo, ki ali pripada času ali pa je čas, bodisi so naša življenja – *mi sami* – duša časa. Ni sem se čisto izjasnila, za kaj od tega gre. Ideja je bila še v zametkih in je še vedno. Zelo se je vznemirila, meni pa se je misel, da moja duša ne pripada meni, zdela prav pomirjujoča – da je bodisi moje življenje izraz duše časa bodisi je moja duša čas. Ne vem, ali sem to prav povedala. Sem?

ne

Ne, ne. Upam, da bom enkrat bolje razumela, kaj sem imela v mislih na peronu podzemne in zaradi česa se je moja draga prijateljica Erica tako vznemi-

mila. To bo moj uradni namen, moja nakana ali načrt za to pisanje – da bi razumela, kaj pomeni *duša časa*, oziroma da bi si to pojasnila. Je to dobro izhodišče za to knjigo?

ne

Je preozko?

ja

Ima lahko kaj z *dušo časa*?

ne

Se vam smem izneveriti?

ja

Potem pa bo knjiga zagotovo delno o tem. Mogoče ne bi smela reči, da hočem to *pojasniti sami sebi*, ampak *pojasniti drugim*. Je tako bolje?

ne

To *utelesiti* namesto *pojasniti*?

ja

Glava me boli. Tako sem zbita. Prejle ne bi smela zadremati. Ampak če ne bi zadremala, bi bila še slabše volje, kot sem zdaj, ne?

ne.

~

Ko je danes Miles odhajal od doma, sem zajokala. Vprašal je, zakaj, in odgovorila sem, da zato, ker *ni-mam česa početi*. Rekel je: *Pisateljica si. Imaš knjigo Bonjour Philippine, imaš knjigo Yi jing – imaš knjigo o Simone Weil. Zakaj se ne lotiš katere od njih?* Preden je omenil knjigo o Simone Weil, se je obotavljal, ker je bila zamisel, da bi pisala o idejah Simone Weil, njegova,

in takoj po tem, ko je to pred nekaj tedni izrekel, je obema postalo nelagodno – da mi je predlagal idejo za knjigo. Takoj sem mu v obraz rekla ne, sredi dneva pa sem začela delati na knjigi o Simone Weil. Tisto popoldne mi je Miles poslal SMS, da bi videl, ali se kaj bolje počutim, in me nekaj ur pozneje še poklical z enakim vprašanjem. Pravzaprav bi me moralo skrbeti zanj, ne pa da njega skrbi zame, saj je on tisti, ki je ravnokar začel delati in nima časa za študij, ne?

ne

Je fer, če naju oba skrbi drug za drugega?

ja

Za vsako stvar se tepem po glavi.

~

Danes sva se okoli poldneva z očetom šla peljat po podeželju. Poskušala sem se odločiti, ali naj grem junija za tri tedne v New York. Teresa mi je rekla, da ju z Walterjem ne bo v mestu in da bo njuno stanovanje prosto, če bi rada prišla. Po dolgem pretehtavanju, kaj naj naredim, sem se odločila, da si bom izbrala tisto možnost, ob kateri mi je tukaj in zdaj prijetneje in topleje, in to je bilo, da ostanem tu. Po izletu sem prišla domov, zadremala in se zbudila z dobrim občutkom. Sedela sem na vijoličastem kavču v spalnici in samo razmišljala. Toliko časa že odlašam s tem, da bi začela novo knjigo, zdaj pa, ko je Miles začel z dolgimi delovniki, sem pred izbiro: lahko za spremembo zbežim v New York in se zabavam ali pa *sem pisateljica*, kot je rekel – kot me je opomnil, da sem. Hotela sem mu

reči, da nisem tiste vrste pisateljica, ki sedi v svoji sobi in piše, pa mu nisem. Spomnim se, da je zadnjič rekel, da ko postane pisateljevo ali pisateljčino življenje *zanimivo*, pisanje vselej trpi. Moj odgovor je bil: *Ti samo nočeš, da bi imela zanimivo življenje!* Mu to še vedno odzvanja v ušesih?

ja

Ga je prizadelo?

ja

Bo nekega dne preprosto pozabil na to?

ne

Se moram zvečer opravičiti?

ja.

~

Čeprav sva imela z Milesom prijeten večer, sem se mu opravičila za tisto pripombo in mu povedala, da ne bom šla za tri tedne v New York v Teresino in Walterjevo stanovanje. Rekel je: Ne prepoznam se v vrednotah, ki jih vedno prineseš domov iz New Yorka. Rada ga imam. Ravnokar je zamenjal vodo v vazi s španskim bezgom, ki mi ga je kupil prejšnji teden. Venel je, ta španski bezeg na moji mizi, jaz pa sploh nisem opazila. Zdaj zunaj sladoleдни kombi igra svojo žalostno pesmico in jaz sem malo pijana od vina, ki sem ga spila ta večer. V redu se počutim. Je sploh važno, kako se počutim?

ne

Ne, ne. Saj se mi je zdelo. Toliko občutkov na dan. Jasno je, da niso krmilo – da niso preročišče – da niso

tisto, po čemer naj bi se človek v življenju ravnal, niso zemljevid. Čeprav je to vedno skušnjava. Po čem se je bolje ravnati v življenju? Po svojih vrednotah?

ja

Po svojih načrtih za prihodnost?

ne

Po svojih umetniških ciljih?

ne

Po tem, kar potrebujejo ljudje okrog tebe – hočem reči, po tem, kar potrebujejo ljudje, ki jih imaš rad?

ja

Po varnosti?

ne

Po pustolovstvu?

ne

Po tem, kar ti menda vdihuje dušo, globino, razvoj, kar koli že to je?

ne

Po tem, kar ti menda prinaša srečo?

ja

Torej vrednote, sreča, in to, kar potrebujejo ljudje okrog tebe. To so stvari, po katerih naj bi se ravnal v življenju.

~

Mama je jokala štirideset dni in štirideset noči. Odkar jo poznam, vem, da joče. Nekoč sem mislila, da bom odrasla v drugačno žensko, da ne bom jokala in da bom rešila problem njenega joka. Nikoli mi ni znala povedati, kaj je narobe, rekla je samo: *Utrujena sem*. Je mogoče, da je bila vedno utrujena? Ko sem bila majhna, sem se spraševala: *Ali ne ve, da je nesrečna?* Mislila sem, da bi bilo najhujše na svetu biti nesrečna, pa tega ne vedeti. Ko sem bila starejša, sem pri sebi obsedeno iskala znamenja, da sem nesrečna. Potem sem postala nesrečna še sama. Napolnila sem se s solzami.

Vse otroštvo sem imela občutek, da sem naredila nekaj narobe. Preizpraševala sem vsak svoj gib, vse besede, to, kako sem sedela na stolu. Kaj takšnega počnem, da zaradi tega joče? Otrok misli, da je vzrok za vse, tudi za zvezde na nebu; jasno je bilo, da gre pri maminem joku samo zame. Zakaj sem se rodila, da bi ji povzročala trpljenje? Ker sem ga povzročila, sem ga hotela tudi izbrisati. A sem bila premajhna. Niti lastnega imena nisem znala črkovati. Kako bi lahko tako nevedna o njenem trpljenju kar koli razumela? Še vedno ne razumem. Noben otrok ne more z močjo lastne volje iztrgati matere iz njenega trpljenja, kot odrasla pa sem zelo zaposlena. Zaposlena s pisanjem. Mama pogosto reče: *Prosta si*. Mogoče sem. Lahko

delam, kar hočem. Torej bom dosegla, da bo nehala jokati. Ko bo ta knjiga napisana, ne bo nobena od naju nikdar več jokala.

To bo knjiga, ki naj prepreči prihodnje solze – ki naj prepreči, da bi midve z mamjo jokali. Lahko bomo rekli, da je uspela, če bo moja mama, ko jo bo prebrala, za vedno nehala jokati. Vem, da ni otrokova naloga doseči, da mama neha jokati, ampak nisem več otrok. Pisateljica sem. Ta preobrazba, iz otroka v pisateljico, mi daje moč – hočem reči, da čarobne moči niso daleč zunaj mojega dosega. Če bom dovolj dobra pisateljica, lahko nemara dosežem, da bo nehala jokati. Nemara lahko ugotovim, zakaj joče, in tudi, zakaj jočem jaz, in naju lahko s svojimi besedami obe pozdravim.

~

Je pozornost duša? Če posvečam pozornost materi- ni žalosti, ji to vdahne dušo? Če posvečam pozornost njenemu nezadovoljstvu – če ga ubesedim, če ga presnovim in pretvorim v nekaj novega – sem lahko kot alkimisti, ki spreminjajo svinec v zlato? Če prodam to knjigo, bom v zameno dobila zlato. To je nekakšna alkimija. Filozofi so hoteli spremeniti temno snov v zlato, jaz pa hočem v zlato spremeniti mamino žalost. Ko bo prispelo zlato, bom stopila na mamin prag, izročila ji ga bom in rekla: *Tu je tvoja žalost, spremenjena v zlato.*

Naj knjigo naslovim *Duša časa*?

ja

Naj ima podnaslov?

ne

Pomirjajoče je, če imaš naslov, pa če je dober ali ne. Je ta dober?

ne

Ne, ampak tak pač bo?

ja

Najbrž v primerjavi z vsem drugim to ni prav važno. Seveda, to, ali je naslov te knjige dober ali ne, je lahko zelo važno *zame*, saj sem jaz odgovorna in krivda bo moja. Osredotočali se bodo name in obsojali *moj* slab okus. Za svet pa to, ali je naslov neke knjige dober ali slab, ni prav važno, zakaj bi si torej belila glavo z njim? Je sploh treba, da je ta *knjiga* za kaj?

ne

Ker ne bo nikdar izšla, ker je ne bo nikdar nihče videl?

ja

V čem je smisel, pisati nekaj, česar ne bo nikdar nihče prebral? Ne vem več, kdo je rekel, da umetnina ne obstaja brez občinstva – da ni dovolj, da nastane. Je narobe, če misliš na občinstvo, ko snuješ umetnino?

ja

Naj bi si preprosto prizadevala za določeno izkušnjo?

ne

Ali to narediš za neobčinstvo – za Boga?

ja

Da bi v svet vnesel sijaj?

ne

Iz hvaležnosti, ker ti je dano živeti?

ja

In ker je umetnost človeško početje?

ja

Mi bodo moji občutki negotovosti uničili razmerje?

ja

Lahko kako ukrepam?

ja

Bo dolgo trajalo?

ja

Bova takrat, ko jih bom premagala, sploh še skupaj?

ja

Je od tega sploh kaj koristi?

ja

Koristi za naju oba?

ja

Miles nama ravno pripravlja večerjo. Je pomembneje, da grem v kuhinjo in sem tam z njim, kot da tole pišem?

ja

V redu. Saj grem.

Zdaj sedim na najini postelji in zunaj cvrčijo škržati. Miles je šel v trafiko. Moram se vrniti k vprašanju, ki sem ga zastavila pred večerjo: *Bova takrat, ko bom premagala svoje občutke negotovosti, sploh še skupaj?* Ko sem to spraševala, sploh nisem pomislila, da takrat, ko bom premagala svoje občutke negotovosti, mogoče sploh ne bova več skupaj, saj svoje občutke negotovosti premagamo šele, ko smo mrtvi. Je to tisto, kar ste hoteli povedati? Da bom svoje občutke negotovosti premagala šele, ko bom mrtva, in da bosta najina ljubezen in najino razmerje trajala, dokler ne umrem?

ja

O, lepo! Tako dobro mi je. Vse je milijonkrat boljše kot včeraj. Vesela sem, da ne grem v New York v Teresino in Walterjevo stanovanje. Ostati tu se mi zdi nekaj veliko bogatejšega, polnejšega.